

SICILŠTÍ LVI

SÁGA RODU FLORIŮ

STEFANIA AUCI

PŘELOŽILA

ALICE FLEMROVÁ

metafora

Velkolepý i niterný příběh o cestě k bohatství a moci jedné z nejzámožnějších italských rodin Tři generace cílevědomých, mocichtivých mužů a vzpurných i oddaných žen a jejich vzestup ze skromných poměrů přes budování obchodního impéria a vstup do politiky až na vrchol přísné hierarchie uzavřené sicilské společnosti.

Kniha se po vydání v Itálii v roce 2019 stala největším bestsellerem roku s více než 300 000 prodanými výtisky.

„Kniha nese vliv Lampedusova Geparda i Camilleriho historických románů a dokáže vás vtáhnout takovým způsobem, že si připadáte, jako byste tam opravdu byli. Neutápí se v sentimentálnostech, jazyk je rázný a příběh drsný.“

– Famiglia Cristiana

STEFANIA AUCI

SICILŠTÍ LVI

SÁGA RODU FLORIŮ

STEFANIA AUCI

SICILŠTÍ LVI

SÁGA RODU FLORIŮ

Přeložila Alice Flemrová

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

*Knih vychází za finančního přispění
Ministerstva kultury ČR.*

I leoni di Sicilia © Stefania Auci

© 2019 Casa Editrice Nord, s.u.r.l., Gruppo
editoriale Mauri Spagnol

Czech edition published by arrangement with
Agentia Literara Livia Stoia

Translation and afterword © Alice Flemrová, 2020

Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2020

All rights reserved

ISBN 978-80-7625-474-9 (ePub)

ISBN 978-80-7625-473-2 (pdf)

ISBN 978-80-7625-098-7 (print)

*Věnováno Federicovi a Eleonoře,
odvaze, lehkovážnosti, strachu a šílenství,
jež jsme spolu sdíleli během ztracených
a znovu nalezených dnů.*

*Byť ztracen boj –
vše ztraceno tím není: nezdolná
tu vůle, žádost msty, zášť nemroucí
a smělost nikdy couvnout, nevzdát se
a vše, co k nezkrúšenství přísluší.*

JOHN MILTON

(John Milton, *Ztracený ráj*, Praha: J. Otto, [1911], překlad Josef Julius David)

PROLOG

Bagnara Calabria, 16. října 1799

Cu nesci, arrinesci.
„Odvážnému štěstí přeje.“

SICILSKÉ PŘÍSLOVÍ

Zemětřesení je sykot, který se zrodí z moře a vklíní se do noci. Bobtná, narůstá, promění se v dunění, jež protrhne ticho.

Lidé v domech spí. Některé probudí cinkání nádobí, jiné, jakmile začnou třískat dveře. Ale všichni už jsou na nohou, když se chvějí zdi.

Bučení, štěkot psů, modlitby, nadávky. Hory ze sebe setřásají kameny a bláto, svět se převrací.

Záchvěv dorazí do contrady Pietraliscia, popadne základy jednoho stavení, zuřivě s nimi zacloumá.

Ignazio otevře oči, ze spánku ho vytrhlo chvění, jež otrásá zdmi. Nad sebou má nízký strop, který jako kdyby na něj padal.

Není to sen. Je to ta nejhorší možná skutečnost.

Postel Vittorie, jeho malé neteře, se před ním vlní mezi stěnou a prostředkem místnosti. Na lavici poskakuje plechový kufřík, spadne na podlahu spolu s hřebenem a břitvou.

Domem se rozléhají ženské výkřiky: „Pomoc, pomoc! Zemětřesení!“

Ten křik ho přinutí vyskočit z postele. Ale Ignazio neutíká. Nejdřív se musí postarat o Vittorii: je jí teprve devět let, je tak vyděšená. Odtáhne ji pod postel, kde bude chráněná před padající omítkou.

„Zůstaň tady, rozumíš?“ řekne jí. „Ani se nehni.“

Vittoria přikývne. Hrůza jí vůbec nedovoluje mluvit.

Paolo. Vincenzo. Giuseppina.

Ignazio vyběhne z místnosti. Chodba mu připadá neko-
nečná, i když je to jen pár kroků. Cítí, jak mu stěna mizí pod rukama, podaří se mu se jí znovu dotknout dlaní, ale je pohyblivá, jako by byla živá.

Dostane se do ložnice svého bratra Paola. Okenicemi dovnitř proniká břit světla. Giuseppina, švagrová, vyskočila z postele. S varováním, že Vincenzovi, několikaměsíčnímu synovi, hrozí nebezpečí, ji probudil mateřský instinkt. Snaží se vyndat spící novorozeně z kolébky visící na stropních trámech, ale proutěný košík je zcela v moci seizmických vln. Ženy se zmocnilo zoufalství, pláče a natahuje paže, zatímco kolébka se zběsile houpe.

Šál, který má přes sebe, spadne a odhalí nahá ramena. „Synáčku! Tady jsem, *Maronna mia*, pomozte nám!“

Giuseppině se podaří nemluvně uchopit. Vincenzo otevře oči a dá se do pláče.

Ignazio v tom zmatku zahlédne nějaký stín. Jeho bratr Paolo. Seskočí z matrace, popadne manželku a vystrčí ji na chodbu. „Ven!“

Ignazio se vrátí. „Počkej! Co Vittoria!“ zakřičí. V černotě pod postelí najde Vittorii, je schoulená do klubíčka, rukama si zakrývá hlavu. Vezme ji do náruče, utíká pryč. Kusy omítky se odlupují od stěn a zemětřesení dál kvílí.

Cítí, jak holčička hledá skryš a chytá se jeho košile, obrací látku naruby. Přitom ho škrábe, tak moc se bojí.

Paolo je strká ven přes práh, po schodech dolů. „Tudy, pojdte.“

Utíkají doprostřed dvora, zatímco záchvěv dosahuje nejvyšší síly. Sevřou se v jediném objetí, hlavy se dotýkají, víčka pevně sevřená. Je jich pět. Jsou tam všichni.

Ignazio se modlí a třese se a doufá. Už to končí. Musí to skončit.

Čas se rozmělní na milion okamžiků.

Pak, tak jako vzniklo, dunění utichá, až zmlkne docela.

Na chvíličku existuje jenom noc.

Ale Ignazio ví, že ten klid je falešný pocit. Zemětřesení je životní lekce, z níž byl nucen si vzít ponaučení dost brzy.

Zvedne hlavu. Skrz košili cítí Vittoriinu paniku, její nehty, které se mu zarývají do kůže, její třas.

Čte strach ve tváři své švagrové, úlevu v té bratrově; vidí Giuseppinin pohyb, jímž hledá manželovu paži, a Paola, který se jí vysmekne a zamíří ke stavení. „Díkybohu dům pořád stojí. Zítra na denním světle uvidíme škody a...“

Vincenzo si tu chvíli vybere a spustí zoufalý pláč. Giuseppina ho houpe v náruči. „No tak, srdíčko moje, neplakej,“ konejší ho. Přitom přijde blíž k němu a k Vittorii. Giuseppina je ještě pořád hrůzou bez sebe: Ignazio to pozná podle přerývaného dechu, pachu potu, strachu, jenž se mísí s mýdlovou vůní noční košile.

„Vitto', jak je ti? Není ti nic?“ ptá se Ignazio.

Neteř vrtí hlavou, ale dál se drží strýcovy košile jako klíště, ba ještě pevněji. Ignazio jí násilím rozevře pěstičku. Chápe její strach. Holčička je sirotek, je to dcera jeho bratra Francesca. On a jeho žena zemřeli před pár lety a nechali dceru v péči Paola a Giuseppiny, ti jediní jí mohli poskytnout rodinné zázemí a střechu nad hlavou.

„Jsem tady. Buď klidná.“

Vittoria se na něj upřeně dívá, mlčí, pak se pověsí na Giuseppinu, stejně jako se předtím držela jeho, jako tonoucí.

Vittoria žije u Giuseppiny s Paolem od doby, kdy se vzali, jsou to necelé tři roky. Má stejnou povahu jako strýc Paolo, je mlčenlivá, hrdá, zdrženlivá. A přesto je to v té chvíli jen vystrašená holčička.

Ale strach má mnoho masek. Ignazio ví, že jeho bratr například nebude plakat nad rozlitym mlékem. Už teď s rukama v bok a zlostným výrazem soustředěně hledí na dvůr a na hory, které uzavírají dolinu. „Marjá panno, jak dlouho to trvalo?“

Jeho otázka zapadne do ticha. Ignazio pak odpoví: „To nevím. Dlouho.“ Pokouší se ovládnout třas, který ho rozechvívá zevnitř. Tvář má napnutou leknutím, sanici postříkanou světlými ježatými vousy a ruce útlé, nervózní. Je mladší než Paolo, který navíc vypadá starší, než je.

Napětí se rozpouští do jakéhosi vyčerpání a uvolňuje místo fyzickým pocitům: vlhku, nevolnosti, kamenům tlačícím do chodidel. Ignazio je bos, v noční košili, prakticky nahý. Odhrne si vlasy z čela, prohlíží si bratra, pak švagrovou.

Ve chvíli se rozhodne.

Zamíří k domu. Paolo ho dohoní, zatahá ho za paži: „Kam chceš jako jít?“

„Potřebujou příkrývky.“ Ignazio pohodí hlavou směrem k Vittorii a Giuseppině, která kolébá novorozeně. „Zůstaň se svojí ženou. Zajdu tam já.“

Nečeká na odpověď. Rychle a zároveň opatrně vyjde po schodech. Zastaví se ve vchodu, aby zraku dopřál čas přivyknout přítmi.

Talíře, vybavení domu, židle: všechno se válí na zemi. Vedle díže se nad podlahou ještě vznáší moučný mrak.

Sevre se mu srdce: tenhle dům přinesla Giuseppina jeho bratru Paolovi věnem. Je to jejich domov, to je pravda, ale je to i přívětivé místo, kde se člověk může cítit vítaný. Je děsivé vidět jej takhle.

Váhá. Ví, co se může stát, kdyby měl přijít další otřes.

Ale je to jen mžik. Vstoupí, strhne příkrývky z postelí.

Dojde do svého pokoje. Najde vak, ve kterém má svoje pracovní náčiní, sebere ho. Nakonec najde i kovovou skříňku. Otevře ji. Matčín snubní prsten se zaleskne ve tmě a jako kdyby mu chtěl dodat útěchu.

Strčí skříňku do vaku.

V chodbě zahlédne na zemi Giuseppinin šál: švagrová ho musela ztratit při útěku. Nikdy ho neodkládá: nosí ho od prvního dne, kdy přišla do jejich rodiny.

Popadne ho, vrací se ke dveřím, pokřičuje se směrem ke krucifixu visícímu na zárubni.

O chvilíčku později se země znovu začne otrásat.

„Tenhle netrval tak dlouho, díky Bohu.“ Ignazio se dělí o příkrývky s bratrem, jednu dá Vittorii. A nakonec šál.

Když jí ho podává, Giuseppina přejíždí rukou po noční košili, ucítí nahou kůži. „Ale...“

„Našel jsem ho na zemi,“ vysvětluje Ignazio a sklopí zrak.

Ona zašeptá: „Děkuju.“ Zachumlá se do tkaniny, aby našla hřejivý pocit, který by ji zbavil toho nepřírozeného chladu. Mrazení tvořeného úzkostí a vzpomínkami.

„Je zbytečný zůstat pod širým nebem.“ Paolo otevře dveře od chléva. Kráva slabým hlasem protestuje, když ji táhne za ohlávku, aby ji uvázal k protější stěně. Pak pomocí křesadla rozsvítí lucernu. Nachystá hromádky sena podél stěn. „Vittorie, Giuseppino, posaďte se.“

Je to starostlivé gesto, Ignazio to ví, ale tón zní jako rozkaz. Ženy mají vytřeštěné pohledy, které upírají na nebe a na cestu. Stály by na dvoře celou noc, kdyby jim někdo neřekl, co mají dělat. To je úkol hlavy rodiny. Být silný, ochraňovat: tohle dělá muž, především pak muž, jako je Paolo.

Vittoria a Giuseppina se svezou na kupku sena. Holčička se schoulí do klubíčka s rukama sevřenýma v pěst před obličejem.

Giuseppina se na ni dívá. Dívá se na ni a nechce vzpomínat, jenže paměť je záludná, je to potvora, vyšplhá se jejími útroby, sevře jí hrdlo a stáhne ji do minulosti.

Její dětství. Její rodiče, mrtví.

Žena pevně stiskne víčka, vzpomínku zažene hlubokým povzdechem. Nebo se o to aspoň pokusí. Přitiskne k sobě Vincenza pevněji, pak si stáhne noční košili a dítě se okamžitě přísaje k bradavce. Ručičky se sápadají po jemné pokožce, nehty ji škrábou kolem prsního dvorce.

Je živá, její syn je živý. Nebude z něj sirotek.

Ignazio mezitím stojí ve dveřích. Zkoumá profil stavení. I v temnotě pátrá po známkách zborcení, po nějaké prasklině, po sesuté zdi, a nic nenachází. Nevěří tomu, skoro se neodvažuje doufat, že by se *tentokrát* nestalo nic.

Vzpomínka na matku je závan větru uprostřed noci. Matka se směje, vztahuje k němu paže a on je malý a běží jí vstříc. Skříňka ve vaku je najednou strašně těžká. Ignazio ji vytáhne, vyndá z ní prsten z kovaného zlata. Sevře ho v pěsti, ruku má na srdci.

„Maminka.“

Řekne to skoro neslyšně. Je to modlitba, možná hledání útěchy. Objekt, které mu schází od doby, kdy mu bylo sedm let. Od doby, kdy jeho matka Rosa zemřela. To bylo v roce 1783, v roce Božího trestu, v roce, kdy se země třásla tak dlouho, dokud z Bagnary nezůstaly jen rozvaliny. To ničivé zemětřesení, které postihlo Kalábrii a Sicílii a mělo na svědomí tisíce mrtvých, si během jediné noci jen z Bagnary odneslo desítky osob.

I tenkrát si byli s Giuseppinou nablízku.

Ignazio si ji dobře pamatuje. Hubené a bledé děvčátko, vmáčknuté mezi bratrem a sestrou, které upíralo zrak na dva kopečky hlíny označené jen jedním křížem: její rodiče. Zemřeli ve spánku, rozdrtily je sutiny jejich ložnice.

On stál zas vedle svého otce a své sestry; Paolo o krok za nimi, zaťaté pěsti a zachmuřený pohled v pubertální tváři. V těch dnech nikdo neoplakával jen své vlastní zemřelé: pohřeb Giuseppininých rodičů, Giovanny a Vincenza Saffiotiových, se konal týž den, kdy pohřbili jeho matku, Rosu Bellantoniovou, a spolu s nimi byli pohřbeni i mnozí další Bagnařané. Příjmení byla stále stejná: Barbarovi, Spolitiovi, Di Maiovi, Sergiovi, Floriovi.

Ignazio pohlédne dolů na švagrovou. Ve chvíli, kdy Giuseppina zvedne oči a setká se s jeho pohledem, mladík pochopí, že i na ni právě dotírají vzpomínky.

Mluví jedním jazykem, obývají tutéž bolest, nesou si v sobě stejnou osamělost.

„Měli bychom se jít podívat, jak jsou na tom ostatní.“ Ignazio ukazuje na kopec za obytným centrem Bagnary. Světla ve tmě jsou znamením přítomnosti domů a lidí. „Copak ty nechceš zjistit, jestli jsou Mattia a Paolo Barbaro v pořádku?“

V hlase se ozývá lehké váhání. Ve třiačtyřiceti letech je to už mužský, a přece jeho gesta připomínají Paolovi chování dítěte, které se schovávalo za domem jejich rodiny, za otcovou dílnou, když ho jejich pravá matka hubovala. Potom, před *tou druhou*, novou manželkou jejich otce, Ignazio nikdy neplakal. Jenom se na ni upřeně díval pohledem plným záštiplné nenávisti a mlčel.

Paolo pokrčí rameny. „To není potřeba. Jestli domy stojí, tak se jim asi nic nestalo. A pak, je noc a je tma a Pagliara je daleko.“

Ale Ignazio úzkostlivě stáčí zrak směrem k cestě a pak dál, k výšinám, které obklopují vesnici. „Ne. Já se zajdu podívat, co se tam stalo.“ A vykročí po pěšině vedoucí do centra Bagnary, v patách má bratrovu nadávku.

„Vrať se zpátky,“ zakřičí za ním Paolo, ale on zvedne ruku a mávnutím mu sděluje, že ne, že půjde dál.

Je bos a v noční košili, ale je mu to jedno: chce vědět, co je se sestrou. Sejde z hůrky, kde leží Pietraliscia, po pár krocích je ve vsi. Tu a tam popadaná omítka, kusy střech, rozbité tašky.

Zahlédne nějakého běžícího muže, na hlavě má ránu. Krev se leskne v záři louče, kterou osvětluje uličku. Ignazio přejde náves, vnoří se do uliček plných slepic, koz, prchajících psů. Zmatek je moc velký.

Na dvorcích se ženy a děti modlí růženec nebo na sebe pokřikují, aby získaly zprávy. Muži naopak hledají rýče a motyčky, sbírají ze země vaky s nářadím, což je to jediné, co jim může zaručit obživu, co je cennější než jídlo nebo ošacení.

Ignazio stoupá po pěšině vedoucí ke contradě Granaro, kde stojí dům Barbarových.

Pěšinu tam lemují chatrče z kamene a dřeva.

Kdysi to bývaly opravdové domy. Byl malý, ale dobře se na ně pamatuje. Potom je zničilo zemětřesení v roce 1783. Kdo mohl, opravil si dům, jak se dalo, pomocí toho, co se mu podařilo zachránit. Ostatní využili zbořeníště, aby si postavili větší a bohatší obydlí, tak jako to udělal i jeho švagr Paolo Barbaro, manžel Mattie Floriové, jeho sestry.

První člověk, kterého spatří, je zrovna ona, Mattia, sedí na lavici, bosa. Tmavé oči, přísný pohled, dcera Anna se jí drží za noční košili a syn Raffaele spí v jejím náručí.

Ignazio v ní v té chvíli vidí svoji matku, její snědé odstíny. Jde jí vstříc, beze slova ji obejmě. Napětí mu přestane svírat srdce.

„Jak jste na tom? Co Paolo, co Vincenzo? A co Vittoria?“ Vezme mu tvář do dlaní, políbí ho na oči. V hlase má stopy pláče. „Jak se má Giuseppina?“ Znovu ho obejmě a bratr cítí vůni chleba a ovoce, vůni domova, něhy.

„Všichni jsou v bezpečí, díky Bohu. Paolo ji i děti uložil do chlíva. Já jsem se přišel podívat, co je s tebou... co je s váma.“

Zpoza stavení vyjde Paolo Barbaro. Jeho švagr. Vede osla za ohlávku.

Mattia ztuhne, Ignazio ji pustí.

„A vida, to je dobře. Právě jsem se chystal za tebou a za tvým bratrem.“ Zapřáhne zvíře ke dvoukoláku. „Musíme zajet do přístavu zkontrolovat loď. To nevadí, že seš tu jenom ty.“

Ignazio rozpaží a odhodí deku. „Takhle? Jsem polonahý.“

„Copak, snad se nestydíš?“

Barbaro je malý a zavalitý. Zato Ignazio je hubený, má mladé tělo samý nerv. Ozve se Mattia, přišourá se blíž i s dětmi, které se k ní tisknou.

„V šupletí jsou nějaký šaty. Může si na sebe vzít...“

Manžel ji umlčí: „Ptal jsem se tě snad na něco, proč musíš do všeho dycky strkat nos? A ty sebou koukej hnout, seděj.“

Vzhledem k tomu, co se stalo, se teď nikdo nebude starat o to, jak je postrojenej.“

„Mattia se mi snažila pomoci,“ pokouší se ji bránit Ignazio. Nesnese pohled na sestru, která sklání hlavu a tváře jí rudnou hanbou.

Švagr vyskočí na dvoukolák. „Moje manželka má pořád moc řečí. Tak jedem.“

Ignazio se chystá něco odseknout, ale Mattia ho zarazí prosebným pohledem. On přece dobře ví, že Barbaro si neváží nikoho.

Moře je lepkavé, má barvu inkoustu, mísí se s nocí. Ignazio seskočí z dvoukoláku, jakmile dorazí do přístavu.

Před ním je zátoka umetaná větrem, sevřená ve šterkovém loži z balvanů a písku, chráněná špičatým masivem hor a mysu Marturano.

Muži kolem loděk halekají, kontrolují náklad, utahují lana.

Je tam takový kvas, jako by bylo poledne.

„Jdeme.“ Barbaro zamíří k věži krále Rogera, kde je moře hluboké. Tam jsou ukotvena větší plavidla.

Dojdou až k lodi s plochým kýlem. Je to *San Francesco di Paola*, trojstěžník patřící Floriům a Barbarovi. Hlavní stěžeň se pohupuje v rytmu vln, čelen se natahuje k moři. Plachty jsou skasané, lanová smotané.

Palubním průlezem projede čepel světla. Barbaro se předkloní, naslouchá skřípání s výrazem, který přechází od překvapení k naštvání. „To seš ty, švagře?“

V otvoru se objeví hlava Paola Floria. „A kdo by to asi tak byl?“

„A co já vím? Vzhledem k tomu, co se přihodilo v noci...“

Ale Paolo Florio ho už neposlouchá. Dívá se teď na Ignazia. „Ty seš dobrej! Už jsi mi vůbec nedal vědět. Sebral ses

a zmizels. Koukej nastoupit, pohni kostrou.“ Potom zmizí v břiše lodi a bratr za ním skočí na palubu. Švagr zůstane na můstku, aby prohlédl levý bok, který narazil do mola.

Ignazio se vmáčkne do nákladního prostoru, mezi bedny a plátěné pytle, které z Kalábrie poplují až do Palerma.

Tohle je jejich práce: obchod, především námořní. Před pár měsíci došlo v Neapolském království k velkým nepokojům: krále vyhnali a vzbouřenci založili Parthenopskou republiku. Myšlenku demokracie a svobody šířila skupinka šlechticů a intelektuálů, přesně tak jako ve Francii během revoluce, která viděla padat hlavy Ludvíka XVI. a Marie Antoinetty. Ferdinand a Marie Karolína však byli opatrnější a utekli včas za pomoci té části vojska, která zůstala věrná Angličanům, historickým nepřátelům Francie, dřív než by je svrhli rozběsnění *lazzari* čili lid.

Ale sem, mezi kalábrijské hory, dorazila jen poslední vlna té revoluce. Došlo k vraždám, vojáci už nevěděli, koho mají poslouchat, a zbojníci, kteří odnepaměti řádili v horách, začali okrádat i obchodníky na pobřeží. Kvůli zbojníkům a revolucionářům začaly být cesty nebezpečné, a třebaže na moři nebyly kostely ani taverny, určitě poskytovalo větší bezpečí než silnice v bourbonském království.

V malém nákladním prostoru se nedá dýchat. Cedráty v proutěných koších, žádané voňavkáři; ryby, hlavně sušené tresky a slanečci. Ještě víc vzadu vydělaná kůže, přichystaná na cestu do Messiny.

Paolo prohlíží pytle se zbožím. V podpalubí se šíří slaný pach rybiny smísený s nakyslou vůní kůže.

Ale koření v podpalubí není. Necháávají ho doma až do vyplutí. Vlhkost a slanost moře by ho mohla poškodit a koření je třeba chovat jako v bavlnci. Má cizokrajná jména, která na jazyku získávají chuť a evokují obrazy slunce a horka: pepř, citron, hřebíček, mochna, skořice. Tohle je to pravé bohatství.

Ignazio náhle pochopí, že Paolo je nervózní. Vyčte to z gest, zachytí to ve slovech, přidušených pleskáním vln

o trup lodi. „Co se děje?“ zeptá se ho. Bojí se, že se pohádal s Giuseppinou. Jeho švagrová není ani trochu poddajná, jak by manželka měla být. Nebo aspoň manželka podle Paolova gusta. Ale právě tohle teď bratra netrápí, cítí to. „Co se děje?“ opakuje.

„Chci odjet z Bagnary.“

Věta zasáhne prchavý okamžik ticha mezi jednou a druhou vlnou.

Ignazio doufá, že špatně rozuměl. Jenže ví, že Paolo tohle přání vyjádřil už dřív. „Kam?“ zeptá se, spíš sklíčeně než překvapeně. Má strach. Nenadálý, starodávný strach, zvíře s kyselým dechem opuštění.

Mattia a Paolo mu byli vždycky oporou. Mattia má teď ale vlastní rodinu a Paolo chce odjet pryč. Nechat ho samotného.

Jeho bratr ztlumí hlas. Skoro šeptá. „Vlastně to zvažuju už nějakou dobu. Ten otrěs dneska v noci mě přesvědčil, že je to správný rozhodnutí. Nechci, aby Vincenzo vyrůstal tady, v nebezpečí, že mu dům jednoho dne spadne na hlavu. A pak...“ Podívá se na něj. „Chci něco víc, Igna'. Tahle vesnice mi už nestačí. Tenhle život mi už nestačí. Chci odjet do Palerma.“

Ignazio otevře pusku, že odpoví, znovu ji zavře. Je vyvedený z míry, cítí, jak se slova mění v popel.

Ale jistě, Palermo je logická volba: Barbarovi a Floriovi, jak jim říkají v Bagnaře, tam mají kvelb, krámek s kořením.

Ignazio vzpomíná. Celé to začalo asi před dvěma lety, jedním skladištěm, malým *magacínem*, kde skladovali zboží, které nakupovali podél pobřeží, aby je pak zas prodali na ostrově. Zpočátku to byla nutnost, hned potom ale jeho bratr Paolo vycítil, že by se mohla proměnit v dobrou příležitost: mohli zvýšit prodej v Palermu, které bylo v té chvíli jedním z největších přístavů ve Středozemí. A tak se ten *magacín* proměnil v koloniál. *Koneckonců, v Palermu je početná komunita Bagnařanů*, uvažuje Ignazio. Je to živé, bohaté odbytiště, plné příležitostí, zvláště po příjezdu Bourbonů uprchlých před revolucí.

Pokývne hlavou směrem k můstku nad sebou, kde vržou švagrový kroky.

Ne, Barbaro to ještě neví. Paolo mu naznačí, aby o tom mlčel.

Pro Ignazia je samota oprátka stažená kolem krku.

Návrat domů je tichý. Bagnara je v zajetí nehybného času, který čeká, až přijde den. Po příjezdu do Pietraliscii vejdou oba bratři do chléva. Vittoria spí, stejně tak i Vincenzo. Zato Giuseppina je vzhůru.

Paolo si sedne vedle manželky a ta zůstane napjatá, ve střehu.

Ignazio hledá místo na slámě a najde ho schoulený vedle Vittorie. Holčička si vzdychne. On ji instinktivně obejmě, ale nedokáže usnout.

Je těžké tu zprávu přijmout. Co si počne sám, on, který sám nikdy nebyl?

Svítání prořízne tmou škvírami ve dveřích. Je to zlatavé světlo, které hovoří o přicházejícím podzimu. Ignazio se zachvěje zimou: záda a krk má ztuhlé, vlasy plné stébel. Něžně zatře se s Vittorií.

Paolo už je na nohou. Nervózně odfrkuje, když Giuseppina kolébá malého, který zas začal naříkat.

„Je třeba zajít do domu,“ prohlásí žena bojovně. „Musím přebalit Vincenza a já taky nemůžu zůstat takhle. Nesluší se to.“

Paolo zafuní, prudce rozrazí dveře: sluneční světlo se rozlije po chlévě. Dům dosud stojí a teď, v záři úsvitu, je vidět opadaná omítka a pár rozbitých tašek. Ale žádná prasklina, žádné poškození. Žena zašeptá požehnání. Mužou zas dovnitř.

Ignazio vstoupí do domu hned po Paolovi. Těsně za ním Giuseppina. Slyší její váhavé kroky, počká na ni, je připravený jí pomoci.

Překročí práh. Kuchyň je plná rozbitého vybavení.

„Matičko boží, to je spoušť.“ Giuseppina k sobě tiskne novorozeně, které teď vříská z plných plic. Z malého vychází pach připomínající zkyslé mléko. „Vittorie, pomoz mi! Uklid to, nemůžu dělat všechno. Pospěš si!“ Holčička, která zůstala pozadu, vstoupí. Hledá tetin pohled, nenajde ho. Se sevřenými rty se sehne a začne sbírat střepy. Nebude plakat, nesmí.

Giuseppina se vydá do chodby, která vede do ložnic. Každý krok je zanařkání, bodnutí u srdce. Její dům, její pýcha, je plný spadlé omítky a rozbitých věcí. Bude to trvat celé dny, než se všechno uklidí.

Když dorazí do ložnice, nejprve umyje Vincenza. Položí ho na matraci, aby se mohla umýt i ona. Děťátko mrská nožkami, snaží se uchopit za chodidlo a pronikavě zavýskne.

„Lásko moje,“ řekne mu. „Moje srdíčko.“

Vincenzo je její *puddara*, její „hvězda Polárka“. Miluje ho víc než kohokoli jiného.

Nakonec si obleče domácí šaty. Přes ramena má šál, který si sepne za zády.

Když vrací děťátko do kolébky, do světnice vejde Paolo.

Muž otevře okno dokořán. Říjnový vzduch zaplaví místnost spolu s ševlením bučin, které směrem k horám začaly rudnout. Nedaleko zahrady, o kterou se Giuseppina osobně stará, žvaní straka. „Nemůžeme zůstat dál v Pietraliscie.“

Žena se zarazí s dlaněmi na polštáři, který natřásá. „Proč? Jsou nějaký škody? Kde?“

„Střecha je ve špatném stavu, ale ne, nejde jenom o škody. My odsud odjedeme. Z Bagnary.“

Giuseppina nevěří svým uším. Polštář jí vypadne z rukou. „Proč?“

„Proto.“ Hlas nenechává na pochybách: za tím oznámením je nějaké nezvratné rozhodnutí.

Upře na něj zrak. „Ale co to povídáš? Mám odejít ze svého domu?“

„Z našeho domu.“

Z našeho *domu*? chystá se ho zeptat ona. Postaví se mu čelem, zatne zuby. *Tohle je můj domov*, pomyslí si žena nevráživě. *Můj, přinesla jsem ho věnem, zatímco ty a tvůj otec jste chtěli další peníze a pořád vám to bylo málo...* Giuseppina se totiž moc dobře pamatuje na to přetahování, co nastalo, aby Floriovi dostali věno, jaké požadovali, a jak draho vyšlo, aby byli spokojení, zatímco ona by se radši nevδάvala. A on by teď chtěl odsud odejít? Proč?

Vlastně ne, nechce to vědět. Vyjde do chodby, opustí místnost i rozpravu.

Paolo je jí v patách. „Na vnitřních zdech jsou praskliny, ze střechy spadly tašky. Při příštím zemětřesení se nám barák zřítí na hlavu.“

Dojdou do kuchyně. Ignazio to rychle pochopí. Pozná znamení ohlašující bouři a teď jsou tam všechna. Naznačí Vittorii, aby odešla, a ona zmizí směrem ke schodišti, pod širé nebe. Sám vycouvá zpátky do chodby, ale zůstane hned za prahem: bojí se Paolových reakcí a hněvu švagrové.

Z té hádky nevzejde nic dobrého. Z těch dvou nikdy nevzešlo nic dobrého.

Žena popadne pometlo, aby zametla mouku z podlahy. „Sprav to: ty seš hlava rodiny. Anebo zavolej dělníky.“

„Nemůžu tady dohlížet na zedníky a nemám čas to udělat sám. Jestli neodjedu, nebudeme mít co jíst. Plavím se mezi Neapolí a Palermem, ale nechci být věčně jen *ten Bagnařan*. Já chci víc, pro sebe a pro svého syna.“

Ona ze sebe vyrazí zvuk, napůl pohrdání, napůl hrubé zachechtání. „Jenže ty seš a vždycky zůstaneš *ten Bagnařan*, i když se odstěhuješ třeba ke královskému dvoru. Nedá se vymazat, co člověk je, i kdyby na sebe vylil sebevíc voňavky a měl peněz jak želez. A ty seš chlapík, co kšeftuje pomocí šífu koupenýho napůl se švagrem, kterej se k němu dál cho-

vá jako ke slouhovi.“ Giuseppina se začne věnovat nádobí ve škopku.

Ignazio slyší zvuk talířů, které narážejí jeden do druhého, představuje si její nervní gesta. Zahlédne trhané pohyby jejích zad, sehnutých nad škopkem.

Ví, jak se musí cítit: vzteklá, zmatená, vyděšená. Plná úzkosti.

Totéž zakouší i on, od předchozí noci.

„Odjedeme v nejbližších dnech. Měla bys dát vědět svojí babě, že...“

Jeden talíř letí na podlahu. „Já ze svého domu nepůjdu! Na to zapomeň!“

„Tvůj dům!“ Paolo spolkne nadávku. „Tvůj dům! Co jsme se vzali, tak mi to pořád jenom předhazuješ. Ty a tví příbuzní a tvoje peníze! To já ti umožňuju v něm žít, já, svojí prací.“

„Ano. Je můj, je to dům, co mi odkázali rodiče. Ty by sis o takovémhle domě mohl akorát tak nechat zdát. Žil jsi v seníku svého švagra, vzpomínáš? Dostal jsi dukáty od mého strejce a od mého táty, a teďka se rozhodneš, že odsud chceš odjet?“ Popadne měděný kastrol, prudce s ním mrskne o zem. „Já nikam nejdu! Tohle je můj domov. Je rozbitá střecha? Tak se opraví. Ty tady stejně věčně nejsi, odjíždíš měsíc co měsíc. Jdi si, jdi si sám, kam chceš. Já a můj syn se z Bagnary neheme.“

„Ne. Ty seš moje žena. Syn je můj. Ty uděláš, co ti řeknu.“ Paolo je mrazivě klidný.

Giuseppině z tváře zmizí barva.

Schová obličej do zástěry, buší se pěstmi do čela se syrovou zlostí, která se chce jenom dostat ven.

Ignazio by rád zasáhl, uklidnil ji i bratra, ale nesmí, musí odvrátit zrak, aby si to zakázal.

„Bídáku, to mi chceš vážně sebrat všechno?“ vzlyká Giuseppina. „Tady mám svoji tetu, svoji babu, hrob svého táty s mámou. A ty mě chceš nutit, abych to všechno opustila kvůli penězům? Co seš to za manžela?“

„Přestaň!“

Ona ho vůbec neposlouchá. „Říkáš, že ne? Že ne? A pak, kam, kam bys chtěl sakra jít?“

Paolo si prohlíží střepy hliněného talíře, špičkou boty jeden posune. Chvilí počká, až se její vzlyky utiší, a teprve potom odpoví. „Do Palerma, kde jsme si já a Barbaro otevřeli apatyku. V týhle chvíli je to náramně bohatý město, kam se hrabe Bagnara!“ Popojde blíž k ní, pohladí ji po paži. „A pak, v přístavu bydlí pár našich soukmenovců. Nebyla bys sama.“ Je to nemotorné gesto, trochu neotesané, ale laskavé.

Giuseppina ze sebe manželovu ruku setřese. „Ne,“ zavrčí. „Já tam nepojedu.“

V tu chvíli Paolovy světlé oči ztvrdnou. „*Ne* tady říkám já. Jsem tvůj manžel a ty se mnou odjedeš do Palerma, i kdybych tě měl odsud odtáhnout za vlasy až k věži krále Rogera. Začni si balit. Do tejdne odjíždíme.“

KOŘENÍ

listopad 1799 – květen 1807

Cu manà 'un pinà.
„Komu se nelení, tomu se zelení.“

SICILSKÉ PŘÍSLOVÍ

Už od roku 1796 vane nad Itálií vítr revoluce, přinášející oddíly pod velením jednoho mladého a ctižádostivého generála: Napoleona Bonaparta.

V roce 1799 se jakobíni v Neapolském království vzbouří proti bourbonské monarchii a vyhlásí Parthenopskou republiku. Ferdinand IV. Neapolský a Marie Karolína Habsbursko-Lotrinská jsou nuceni utéct do Palerma. Do Neapole se vrátí až v roce 1802. Pokus o republiku bude ukončen krutými represemi.

V roce 1798 se řada států, jako je Velká Británie, Rakousko, Rusko a Neapolské království, spolčí proti Francii, aby čelily francouzské rozpínavosti. Avšak už po porážce v bitvě u Marenga (14. června 1800) Rakušané podepíší mírovou dohodu v Lunéville (9. února 1801) a o rok později i Velká Británie uzavře prostřednictvím amienské dohody (25. března 1802) s Francií mír, čímž se jí podaří zachránit přinejmenším své koloniální državy. Britské námořnictvo tak posílí svoji přítomnost ve Středozeří a zvláště na Sicílii.

Druhého prosince 1804 se Napoleon sám korunuje za francouzského císaře a po rozhodujícím vítězství v bitvě u Slavkova (2. prosince 1805) ohlásí konec bourbonské dynastie a do Neapole vysílá generála Andrého Massénu s pověřením dosadit na trůn jeho bratra Josefa Bonaparta, který se tak stává „neapolským králem“. Ferdinand je opět donucen prchnout do Palerma – pod ochranu Angličanů –, Sicílii však vládne i nadále.

Skořice, pepř, kmín, anýz, koriandr, šafrán, škumpa, kasie...

Kdepak, koření neslouží jen při vaření. Jsou to léky, jsou to kosmetické přísady, jsou to jedy, jsou to vůně a vzpomínky na daleké kraje, které viděl jen málokdo.

Než se tyčinka skořice nebo kořen zázvoru dostanou na prodejní pult, musejí projít desítkami rukou, cestovat na hřbetu muly nebo velblouda v dlouhých karavanách, přeplout oceán, dospět do evropských přístavů.

Náklady samozřejmě při každé předávce stoupají.

Bohatý je ten, kdo si je může koupit, bohatý je, kdo je umí prodávat. Koření do kuchyně, a ještě víc to na výrobu léků a voňavek, je něčím pro hrstku vyvolených.

Benátky založily své bohatství na obchodu s kořením a na celních poplatcích. Nyní, na začátku 19. století, s ním obchodují Angličané a Francouzi. Z jejich zámořských kolonií připlouvají lodě naložené nejen léčivými bylinami, ale také cukrem a čajem a kávou a čokoládou.

Cena klesá, trh se diverzifikuje, přístavy se otevírají, množství koření roste. Nejen v Neapoli, Livornu či v Janově. V Pařermu apatykáři zakládají komoru. Mají dokonce svůj kostel, zasvěcený svatému Ondřeji, Sant'Andrea degli Amalfitani.

A roste i počet těch, kteří si mohou dovolit koření prodávat.

Ignazio zadrží dech.

Je to vždycky stejné.

Pokaždé, když se plachetnice přiblíží na dohled k palermskému přístavu, sevře se mu žaludek, úplně jako zamilovanému. Usměje se, stiskne Paolovi paži a bratr mu gesto oplatí.

Ne, nenechal ho v Bagnaře. Chtěl ho mít u sebe.

„Jsi rád?“ zeptá se. On přikývne, oči se mu lesknou a hrud' mu zaplavuje krása toho města. Chytá se lan, naklání se nad čelen.

Opustil Kalábrii, svoji rodinu, či to, co z ní zbylo. Ale teď, s očima plnýma nebe a moře už z budoucnosti nemá strach. Hrozivá samota je jen přízrak.

Dech se újí při pohledu na překrývající se odstíny téhož blankytu, proti němuž se rýsují zdi ohraničující přístav, jež se noří do odpoledne. S očima upřenýma na hory Ignazio hladí matčin snubní prsten, který nosí na pravém prsteníku. Navlékl si ho na prst, aby ho už víckrát neztratil. Ve skutečnosti má pokaždé, když se ho dotkne, pocit, že je matka ještě nablízku, že dokáže zaslechnout její hlas. Volá ho, naslouchá mu.

Město před ním se odhaluje. Získává tvar.

Majolikové kupole, věže zdobené cimbuřím, střešní tašky. Tak tohle je přístav Cala, přeplněný felúkami, brigantinami, škunery; zátoka ve tvaru srdce, sevřená mezi dvěma jazyky pevniny. Skrz hustý les stěžňů lze zahlédnout brány vsazené ve zdivu paláců, jež jsou vystavěné doslova nad nimi: porta Doganella, porta Calcina, porta Carbone. Tísňící se, nakupené domy, které jako kdyby se tlačily o místo, jen aby získaly aspoň trochu výhled na moře. Nalevo, napůl zakrytá střechami, zvonice kostela Santa Maria di Porto Salvo; kus za ní je vidět kostel San Mamiliano a úzká věž kostela Zvěstování, a ještě o kus dál, skoro nalepená na zdi, osmihranná kupole kostela San Giorgio dei Genovesi. Napravo je další kostel, malý a zavalitý, zasvěcený Panně Marii z Piedigrotty, vedle se rýsují impozantní obrysy hradu Castello a Mare, obehnaného příkopem; hned za ním, na pásu pevniny vybíhajícím

do moře, stojí lazaret, kde pobývají v karanténě nemocní námořníci.

Nad vším ční poutní hora Monte Pellegrino. Za ní se táhne zalesněný horský pás.

Ve vzduchu je vůně přicházející od pevniny a vznášející se nad vodou: směsice soli, ovoce, spáleného dřeva, mořských řas, písku. Paolo říká, že je to vůně pevniny. Zato Ignazio si myslí, že je to vůně tohoto města.

Doléhá sem rámusení přístavu uprostřed čilého obchodního ruchu. Mořské aroma vytlačí štiplavý pach hnoje, potu a smoly spolu se zápachem stojaté vody.

Ani Paolo, ani Ignazio si nevšimnou, že Giuseppina dosud upírá zrak na širé moře, skoro jako kdyby ještě mohla zahlédnout Bagnaru.

Nevědí, že vzpomíná na Mattiino objetí. Ta žena pro ni není jenom švagrová, je to přítelkyně, je to jistota, hlas, který ji vedl během prvních nesnadných měsíců manželství s Paolem.

Giuseppina doufala, že by za nimi mohli přijet do Palerma i Barbaro a Mattia, ale tahle naděje brzy umřela. Paolo Barbaro prohlásil, že on zůstane v Bagnaře a bude pendlovat mezi domovem a Palermem, aby mohl obchodovat i se severem a měl ještě jeden bezpečný přístav. A že potřebuje ženu, která se mu postará o dům a o děti. Giuseppina měla ve skutečnosti podezření, že chce manželku odtrhnout od jejích bratrů: Barbarovi se moc nezamlouvalo, že si jsou tak blízcí, a obzvláště mu vadilo pouto mezi Ignaziem a Mattiou.

Osamocená slza steče po tváři, roztříští se o šál. Giuseppina vzpomíná na šumění stromů, které sestupovaly z hor skoro až do moře, na honičky ulicemi Bagnary až k věži krále Rogera, ve slunci, jehož paprsky se lámaly mezi vodou a obálky na pláži.

Tam na mole pod věží ji Mattia políbila na tvář. „Nesmíš si myslet, že jsi teď sama. Požádám písaře, aby ti posílal dopisy, a ty uděláš totéž. A teď už prosím tě neplač.“

„Je to nespravedlivé!“ Giuseppina sevřela pěsti. „Já nechci!“ Ta druhá ji objala. „Srdíčko, *cori meu*, tak to prostě je. Patříme svým manželům, my nic nezmůžeme. Vzpoh se.“

Giuseppina zavrtěla hlavou, protože pro ni bylo nemyslitelné, aby ji takhle vyrvali z jejích kořenů. Ano, ženy patřily manželům, to oni poroučeli. Ale manželé často nechápali, jak mají ty svoje ženské držet na uzdě.

Pro ni s Paolem to tak bylo.

Mattia pak změnila výraz. Pustila Giuseppinu z náruče a vydala se naproti Ignaziovi. „Já věděla, že tenhle den přijde. Byla to jen otázka času.“ Políbila ho na čelo. „Bůh vám pomáhej, *a' Maronna* vás provázej,“ požehnala mu.

„Amen,“ on na to.

Mattia natáhla ruku a pak sevřela Giuseppinu s Ignaziem v jediném objetí. „Dohlížej na našeho bratra Paola. Je ke každému moc tvrdý, zvláště k ní. Řekni mu, ať je trpělivější. Ty to můžeš udělat, jsi jeho bratr a jsi chlap. Na mě on nedá,“ požádala Ignazia. Když si na to Giuseppina vzpomene, stáhne se jí žaludek. Udusila slzy něhy na rameni své švagrové, otřela si tvář o hrubou látku pláště.

„Děkuju, srdíčko moje nejmilejší, *cori di lu me cori*.“

Odpověď bylo pohlazení.

Při těch slovech se Ignazio zachmuřil. Ohlédl se směrem na Paola Barbaru. „A co tvůj muž, Mattio? Tvůj muž je trpělivý, chová tě v úctě?“ Potichu vypění zlostí. „Ani nevíš, jak mě trápí, že tě tu s ním nechávám samotnou.“

Sestra sklopila zrak. „Tak to je. Chová se, jak má.“ Jedna věta. Zasyčení připomínající hořící slámu.

Giuseppina v tom gestu četla to, co už věděla. Že Barbaro je násilník, že s ní zachází hrubě. Jejich sňatek rodiny dohodly pro peníze, tak jako ten její a Paolův.

Tohle muži nemůžou pochopit, že je dvě pojí zlomené srdce.

Zavolá na ni Vittoria: „Teti, koukněte! Už jsme skoro tam!“ Je šťastná, je nadšená. Pomyšlení na nové město, dale-

ko od Bagnary, ji hned od začátku naplnilo radostí. „Bude to nádhera, teti,“ řekla Giuseppině den před odjezdem.

Teta odpověděla s úšklebkem: „Jsi moc malá na to, abys tomu rozuměla. Tam to není jako tady na vsi...“

„No právě.“ Vittoria se nenechala odradit. „Město, opravdický město.“

Giuseppina potřásla hlavou, zatímco se jí lítost, zášť a zlost zahryzávaly do žaludku.

Holčička vyskočí, na něco ukazuje. Paolo přikývne, Ignazio mává pažemi.

Z chumlu plavidel se vydělí jeden člun a vede je ke kotvišti. Ve chvíli, kdy přirážejí ke břehu, se tam už utvořil hlouček zvědavců. Barbaro natáhne paži, aby uchopil lano a uvázal ho k pacholetí. Z davu vystoupí nějaký muž a vítá je.

„Emiddio!“

Paolo s Barbarem vyskočí na souš, pozdraví ho důvěrně a zároveň s úctou. Ignazio vidí, jak spolu rozmlouvají, zatímco on spouští mŕstev, aby mohla vystoupit švagrová. Giuseppina stojí nehnutě na palubě a tiskne k sobě dítě, jako by ho chtěla chránit před kdovíjakou hrozbou. A tak jí laskavě pomáhá vystoupit z lodi a vysvětluje: „To je Emiddio Barbaro, Paolův bratranec. To on nám pomohl s koupí té apatyky.“

Vittoria seskočí na zem a utíká k Paolovi. Ten jí příkrým pohybem naznačí, aby mlčela.

Giuseppina čte v manželově tváři podivné napětí, jakoby hloubkové chvění, jakousi trhlinu v onom sebejistém chování, které ji tak často nutí udusit v sobě zlostný výkřik. Ale je to jen mžik: Paolův obličej má znovu ostré rysy. Výraz je tvrdý, pohled obezřetný. Jestli má Paolo strach, umí to dobře skrývat.

Ona pokrčí rameny. Nezajímá ji to. Znovu se obrátí na Ignazia, potichu, aby je nikdo neslyšel. „Já ho znám. Vracel se do Bagnary, dokud byla naživu jeho matka, ale ta před dvěma rokama umřela.“ Pak jí hlas zjihne. „Děkuju,“ zašep-

tá, nakloní hlavu a věnuje mu pohled na proužek kůže mezi krkem a klíční kostí.

Ignazio zpomalí, pak se vydá za ní.

Dotkne se nohou kamenného mola.

Palermo se mu z očí přesune do žaludku.

Teď je *ve* městě.

Je to pocit úžasu a tepla, který klouže do jeho útrob a na který si se steskem vzpomene za pár let, až město skutečně pozná.

Paolo volá na Ignazia, aby pomohl přeložit jejich věci na povoz, který opatřil Emiddio Barbaro.

„Našel jsem vám bydlení blízko spousty krajánků tam od nás, z Bagnary, co žijou tady v Palermu. Bude vám tam dobře.“

„Je dům velkej?“ Paolo hodí na vůz proutěný koš plný hliněného nádobí. Zaskřípání oznámí rozbití přinejmenším jednoho talíře. Hned vzápětí uloží dva nosiči do vozu *corriolu*, Giuseppininu truhlu s výbavou.

Úšklebek. „Tři cimry v přízemí. Jasně, nejsou tak prostorný jako u vás doma v Kalábrii. Dohodil mi to jeden z našich soukmenovců, potom co se jeden jeho bratranec vrátil do Scilly. A hlavně, je to pár kroků od vašeho kvelbu.“

Giuseppina mohla jen upírat zrak na dlažbu mola a mlčet.

O všem je rozhodnuto.

Vztek uvnitř bobtná, řve. Nalepí se na úlomky srdce, spojí je zpátky k sobě, ale halabala, a ty střepy se jí usadí mezi žebry a hrdlem a působí jí bolest.

Chtěla by být kdekoli. Třeba i v pekle. Jen ne tady.

Paolo a Barbaro zůstanou na mole a nakládají zboží. Emiddio vede ji a Ignazia branou porta Calcina.

Cestou na ni útočí hlasy města, znějí brutálně, nelibě.

Vzduch je tam hnilobný. Celé město je špinavé, postřehla to jediným zběžným pohledem. Palermo je ubohé místo.

Neteřinka před ní se nahlas zasměje a udělá piruetu. *Co ta má být co šťastná?* říká si záštiplně, zatímco se vleče po zabahněném dláždění. *Ale je pravda, že nic neměla a o nic nepřišla. Vittoria může leda něco získat.*

A holčička si skutečně představuje svoji budoucnost a sní, sní o tom, že už není jen sirota, kterou si k sobě vzali z milosrdenství. Představuje si, že má nějaké peníze, možná i manžela a ten není její příbuzný. Větší svobodu v porovnání s tím, co pro ni osud chystal v té vesnici sevřené mezi horami a mořem.

Zato Giuseppina si připadá chudá a bláznivá.

Cesta se za branou klikatí mezi krámkou a sklady, jež vedou do uliček, bok po boku s obydlími připomínajícími doupat. Poznává některé tváře. Neodpovídá jim na pozdrav.

Stydí se.

Zná je, moc dobře ty lidi zná. Opustili Bagnaru před lety. „Chamrad“, vynesla nad nimi soud její bába. „Holota žebrácká, co nechtěla zvostat ve vsi,“ dodal strýc. Pro něj to byla holota, co dala přednost živoření v cizině nebo nutila manželky dělat služby u cizích. Protože Sicílie je cizina, svět sám pro sebe, který nemá s pevninou nic společného.

A její zlost narůstá, protože ona, Giuseppina Saffiottiová, není žádná ubožačka, která musí emigrovat, aby si vydělala na chleba. Má pozemek, má výbavu, má věno.

Čím je cesta užší, tím větší je tíha u srdce. Nedokáže s ostatními držet krok. Nechce.

Dorazí na jakési prostranství. Nalevo je kostel se sloupovým podloubím. „Tohle je Santa Maria la Nova,“ vysvětluje Emiddio a ukazuje ho Giuseppině. „Ten druhej, to je San Giacomo. O místa na modlení tu nebudete mít nouzi,“ dodá smířlivě.

Poděkuje mu, pokřižuje se, ale na modlitby v té chvíli nemyslí. Zato vzpomíná na to, co byla nucena opustit. Dívá se

na dlažbu, kde se zbytky ovoce a zeleniny topí v blátivých kalužích. Neexistuje vítr, který by mohl odnést pryč ten pach smrti a hnoje.

Nakonec se zastaví na jedné straně náměstí. Někdo zpomalí krok, vrhá kradmé pohledy; jiní, přidrzejší, zdraví Emiddia a přitom si prohlížejí jejich věci, potězkávají oblečení, pohyby, šmejdí pohledem v životě nově příchozích.

Jděte všichni pryč! chtěla by zakřičet Giuseppina. *Zmizte!*

„Tak a jsme tady,“ oznamuje Emiddio.

Jedny dřevěné dveře. O zárubně se opírají koše s ovocem, zeleninou a bramborami.

Emiddio přistoupí blíž, kopne do jedné nůše. Založí ruce v bok a hovoří tónem člověka, který něco dává na vědomí. „Pane Filippo, co bude, tak uklidíte si ty věci? Přijeli noví nájemci z Bagnary.“

Prodavač je stařec s ohnutými zády a vodnatým pohledem. Vychází z hloubky krámků a přidržuje se stěn. „No jo... však už du!“ Zvedne hlavu a odhalí jiný pohled, mnohem bystřejší, který hned začne zkoumat Ignazia a spočine na Giuseppině.

„No to brzo. Povádal jsem vám, ať to koukáte sklidit už dneska ráno,“ poznamená Emiddio.

Stařec se dovleče ke košům a jeden stáhne dolů. Ignazio se mu chystá jít na pomoc. Emiddio mu položí ruku na paži. „Pan Filippo je silnější než my dva dohromady.“

Ale v těch slovech je ještě něco jiného.

A to je první věc, kterou se Ignazio naučí: v Palermu může mít půl věty větší váhu než celý proslov.

Za supění a hekání uvolní prodavač průchod. Zůstanou tam jen listy, slupky od pomeranče.

Stačí jeden Emiddiův pohled, aby byly zameteny pryč.

Konečně mužou vstoupit.

Giuseppina se rozhlíží kolem dokola. Hned jí dojde, že dům je neobydlený mnohem déle než dva měsíce. Ohniště na vaření je tamhle, skoro u vchodu. Roura do komína moc

netáhne: zeď je začernalá, kachlíky jsou otlučené, zamazané od sazí. Je tam jen jeden stůl; žádná židle, jedno jediné štokrle. Pár komod zasazených ve zdech, zavřených dvířky z nafouklého a popraskaného dřeva. Trámy jsou zarostlé pavučinami; na zemi rybenky. Podlaha skřípe pod nohama.

Je tam tma.

Tma.

Zlost se promění v odpor, stoupá ze žaludku, je z ní žluč. Má takovou sílu, že žena pocítí nutkání na zvracení.

Tohle má být domov? Můj domov?

Překročí práh ložnice, kde jsou teď Emiddio s Ignaziem. Místnost je úzká, vypadá spíš jako chodba: neduživé světlo proniká jediným oknem, které vede na vnitřní dvorek a je opatřeno mřížemi. Zvenčí je slyšet pleskání vody v nějaké kašně.

Další dvě místnosti: sotva kamrlíky. Nemají dveře, jen závěsy.

Giuseppina si přivine Vincenza k hrudi, dál se rozhlíží a zatím nemůže uvěřit svým očím. A přece je všechno skutečné. Ta špína. Ta chudoba.

Vincenzo se probudí. Má hlad.

Giuseppina se s ním vrátí do kuchyně. Teď je sama: Ignazio a Emiddio jsou venku, před prahem. Cítí, jak se jí podlamují kolena, sveze se na štokrle, aby nespadla na zem.

Slunce zapadá a tma se už brzo snese na Palermo i na ten brloh, který promění v hrobku.

Takhle ji Ignazio najde, když znovu vstoupí. Zdrcenou, s fňukajícím dítětem.

Chopí se zavazadel. „Nemám ti pomoci?“ zeptá se jí. „Za chvíli dorazí Paolo s dalšími koši a s *corriolou*.“ Chce vymazat Giuseppinin vyděšený výraz. Chce ji rozptýlit, chce...

„Nech toho.“ Hlas se jí láme. Zvedne hlavu. „To jsme si nemohli dovolit nic lepšího než takovouhle špeluňku?“ zeptá se ho jedním dechem, bez zlosti, vysíleně.

„Ne tady v Palermu. Město... je holt město, no. Je tu draho. To není vesnice jako ta naše,“ snaží se jí vysvětlit Ignazio, ale chápe, že tahle slova jí nikdy nebudou stačit.

Ona má prázdný pohled. „Tohle je brloh. Špinavá peleš. Kam mě to tvůj bratr odvezl?“

Svítá. Na piano San Giacomo, náměstí, na kterém stojí kvelb Floriů a Barbarů, nikdo, nebo skoro nikdo.

Dveře apatyky zavržou. Do krámků vchází Paolo. Do nosu ho udeří smrad plísně.

Ignaziovi, který jde za ním, unikne namáhavý vzdech. Pult je nabobtnalý vlhkostí. Flakony a sklenice jsou každý pes, jiná ves.

Skleslost se přesouvá z jednoho na druhého, svírá je, usadí se mezi hrudníkem a hrdlem.

„Nikdo mi neřek, že přijdete,“ zkouší se ospravedlnit příručí, který jim předal klíče. „Don Bottari je navíc marodnej, dyť víte... Tejdny už nevstal z postele.“

Ignazio si v duchu říká, že spíš než neduhy trpí Bottari naprostým nezájmem o obchod. Tahle zanedbanost není záležitostí několika dní.

Paolo to nijak nekomentuje. Zato řekne: „Podej mi smeták. Skoč s vědry pro vodu.“ Popadne pometlo a začne zemetat podlahu. Dělá to s potlačovanou zlostí. Takhle kvelb neviděl, když přijel do Palerma posledně.

Ignazio váhá, pak zamíří do místnosti, která je vidět za závěsem.

Špína. Nepořádek. Všude stohy papíru. Staré židle, otlučené paličky do hmoždíře.

Zmocní se ho pocit, že udělali kolosální chybu, že riskovali a prohráli. Z rytmického zvuku pometla pozná, že i Paolo cítí totéž.

Fruš, fruš.

Každý pohyb jeacka. Nic není tak, jak očekávali. Nic.

Začne sbírat papíry, vysype jeden jutový pytel, aby do něj dal smetít. Na nohy mu spadne veliký šváb.

Fruš, fruš.

Srdce je kamínek, který se dá sevřít v prstech.

Švába odkopne.

Když vyzvánějí poledne, jsou s úklidem hotovi. Paolo – bos, rukávy košile vykasané – si na prahu utírá určený obličej.

Apatyka teď voní mýdlem. Příručí stírá prach z flakonů a majolikových dóz a rovná je podle jeho pokynů.

„A helemese. Tak je to pravda. Takže zas otevřel.“

Paolo se otočí.

Ta slova pronesl muž středního věku s očima tak bledě-modrýma, že vypadají jako vyšisované. Počínající pleš mu nad čelem kreslí světlou skvrnu. Na sobě má oblek z těžkého sukna a *plastron* se zlatou sponou.

Za ním stojí dívka v peleríně lemované atlasem a s perlovými náušnicemi, zavěšená do nějakého mladíka.

„Kam se poděl Domenico Bottari? Pronajal ji?“ zeptá se druhý muž.

Paolo na něj přesune pohled. Je mladší než ten první, má silný hlas podbarvený hlubokým přízvukem a obličej postříkaný pihami. „Já jsem majitel, spolu se svým bratrem a se švagrem.“ Otře si vlhkou ruku o kalhoty ohrnuté u kotníků a natáhne ji, aby se s nimi pozdravil.

„Vy že ste tu pán?“ Mladíkova tvář se zvrásní smíchem. „To ste takovej pán, že si ani nemůžete dát umejt podlahu?“

„Další Kalábrijec!“ vykřikne dívka. „Kolik jich tu je? Když tihle lidi mluví, vypadá to, jako kdyby zpívali!“

„A čemu se budete věnovat, budete taky prodávat koření?“ Starší muž dívčinu poznámku ignoroval. Že by to byla dcera? *Mohla by, myslí si Paolo, vzhledem k tomu, že se mu podobá.*

Ten druhý k němu přistoupí blíž, pozorně si ho měří. „Nebo budete obchodovat s jináčím zbožím? Kde se budete zásobovat?“

„Určitě budete mít spojení na jiné Kalábrijce a na Neapolce. To oni vám budou prodávat koření?“ vyptává se dál ten starší.

„Já... my...“ Paolo by tu palbu otázek rád zastavil. Natáhne ruce před sebe, hledá Ignazia, jenže ten šel k truhláři pro prkna na opravu regálů a kulhavých židlí.

V jednom rohu zahlédne příručího, kousek od kvelbu. V ruce drží vědro a hledí na ty dva se zbožnou úctou. Pokyne mu, aby přišel blíž, ale je mu jasné, že kdepak, ten nepřijde.

Starší muž přistoupí ke dveřím. „Dovolíte?“ Nepočká na odpověď a vstoupí do obchodu. „Za Bottariho tenhle kvelb prosperoval, ale teď už je to nějaká doba, co...“ Stačí mu jediný pohled. „Čeká vás ještě spousta práce, než budete moct něco prodat, aniž byste prodělali.“ Promne si ruce. „Když nevíte, od koho kupovat a jak prodávat, hrozí vám, že budete mít otevříno od Vánoc do Štěpána.“

Paolo opře pometlo o stěnu, stáhne si vykasané rukávy. Jeho hlas už nezní srdečně. „To je pravda. Ale nechybí nám zdroje ani pevná vůle.“

„Budete potřebovat taky hodně štěstí.“ Mladší muž přišel za starším. Hodnotí regály, počítá dózy, čte nápisy na flakonech. Zdá se, že naceňuje všechno, co vidí. „S těmahle šuntama se daleko nedostanete. Tady nejste v Kalábrii. Tady jste v Palermu, hlavním městě Sicílie, to není místo pro žebráky.“ Vezme do ruky jeden flakon, přejede prstem po prasklině. „Snad si nemyslíte, že rozjedete kšeft s otlučenějma dózama?“

„Máme od koho kupovat zboží. Jsme obchodníci s kořením, máme vlastní trojstěžník. Švagr nám doveze zboží každý měsíc. Jen co se zařídíme my, zařídíme všechno.“ Paolo je v defenzivě, i když nerad, jenže ten chlap na něj dotírá, vysmívá se mu, přivádí ho do úzkých.

„Aha! Takže jste prodavači. Nejste apatykáři.“

Mladší dloubne do toho druhého loktem. Ani se nesnaží mluvit potichu. „Co sem vám říkal? Mně to přišlo divný...“

Do lékárnického cechu nepřišla žádná žádost a do toho apatykářského taky ne. Hokynáři to jsou.“

Ten druhý mu odpoví: „Svatá pravda.“

Paolo by s nimi nejradši vyrazil dveře: přišli strkat nos do jeho věcí, spočítali mu peníze v kapse a teď si ho ještě budou dobírat... „Teď, když budete tak hodný, musím pokračovat v práci.“ Ukazuje jim dveře. „Přeju dobrou den.“

Ten starší se pohupuje na patách. Věnuje mu posměšný pohled, pak srazí podpatky, skoro jako kdyby uposlechl výzvu, a bez pozdravu opustí obchod.

Zato ten druhý se ještě zdrží a prohlíží si regály. „Dávám vám dva měsíce, než půjdete žebrotou. Jen dva měsíce a budete zas zavírat.“

Když se Ignazio vrátí, najde Paola s napjatou tváří a s třesoucíma se rukama. Přesouvá flakony a dózy, prohlíží si je, krouť hlavou. „Co se stalo?“ zeptá se okamžitě. Protože něco se stát muselo. Jeho bratr je vyvedený z míry.

„Před chvílí mě přišli navštívit tři lidi. Dva mužský a jedna ženská. Už nevěděli, na co by se mě ještě zeptali. Kdo jste, co děláte, jak obchodujete...“

„Zkrátka nějaký zvědavci.“ Ignazio zvedne pár prken, které mu dal *mastru* tesař, aby mohl opravit židle a police. Vezme hřebík, přiloží ho, začne do něj tlouct kladivem. „A co chtěli?“

„Nejde jen o to, co chtěli. Ale kdo to byl.“

V té chvíli se Ignazio zarazí. Rozmrzelost v bratrově hlase není jen projev nesympatie, je to nepřijemný pocit, možná i obava. Zkrabatí čelo. „Paolo, kdo to byl? Co od nás chtěli?“

„To mi řek ten *picciutteddru*, příručí, kterýho nám poslal Bottari. Měl takovej strach, že ani nechtěl přijít blíž.“ Bratr mu položí ruku na paži. „Byl to Canzoneri, Ignazì. Canzoneri a jeho zeť Carmelo Saguto, ani ti nebudu říkat, jak se choval.“

Ignazio položí kladivo na pult. „*Ten Canzoneri?* Ten veľkoobchodník s kořením, čo prodáva i kráľovskému vojsku?“

„A veškerý šlechtě. Ano, ten...“

„A co sem přišel dělat?“

Paolo ukáže na apatyku. Mezi rozpřaženými pažemi se utvoří prázdno, vplíží se tam odpolední polostín toho unaveného podzimu. „Říct nám, že daleko nedojdeme, podle jeho slov.“ A v hlase je cítit jakýsi nádech skleslosti, rezignace, který Ignazia hluboce zasáhne. A který on nestrpí.

Ignazio vezme kladivo, uchopí hřebík. „Nech ho, ať si mluví.“
A tluče.

Jako kdyby potvrdzoval myšlenku, kterou před ním bratr odhalil v Bagnaře, když mu řekl, že chce odjet. „Nech je všechny mluvit, Paolo. Nepřijeli jsme sem třít bídu s nouzí ani jsme neutekli z Kalábrie v noci jako žebráci.“ Hlas má tvrdý, neskrývá vztek, rozhořčení, pýchu. Další hřebík, další rána. „Sem jsme přijeli a tady zůstaneme.“

Po Canzonerim přišli slídit další apatykáři. Kroužili kolem obchodu, nakukovali dovnitř přes sklo, posílali své příručí *na čumendu*.

Tváře jsou nepřátelské, posměšné nebo soucitné. Jeden z nich, jistý Gulì, jim oběma přátelsky doporučil, ať se nesnaží moc *chytračit*, protože Palermo „je těžký“.

Palermo je zkoumá, Floriovy. Pořádně je studuje. A nic jim nesleví.

Zákazníků je málo.

A přitom koření už by tam bylo, prvotřídní sorta.

Takže když o pár týdnů později uslyší zavrzat dveře, skoro nevěří vlastním očím.

Žena. Na hlavě má šátek a kolem pasu zástěru. V ruce kus papíru. Podá lístek Paolovi, stojí blíž. „Nevím, co tam stojí psáno,“ vysvětluje. „Manžela bolí břicho a má vysokou

horečku. Řekli mi, ať koupím tyhle věci, jenže nemám moc peněz, takže do lékárny nemůžu, zašla jsem ke Gulimu a ten mi řek, že za to, co mám, nic nepořídím. Vy byste mi je prodat nemohli?“

Bratři si vymění rychlý pohled.

Paolo čte. „Léky na zánět žaludku. Uvidíme, co se dá dělat.“ Vyjmenovává byliny: „Routa, květy slézu...“

Ignazio šplhá po regálech, vytahuje dózy. Bylinky končí v hmoždíři, zatímco Paolo poslouchá, co žena říká.

„Jsou to už čtyry dny, co má manžel bolení a nemůže ani vstát z postele.“ Pokukuje bázlivě po Ignaziově, který se ohání paličkou. „Todle ho vykurýruje? Já totiž nemám kam jít. Musela sem dát do zástavy náušnice, abych mohla zavolat doktora, poněvač holič si nevěděl rady.“

Paolo si tře bradu. „Horečka? Vysoká?“

„Převaluje se v posteli a *nun avi risettu*.“

„Říkáte, že nemá klid, ubožák... Jistě, když je horečka vysoká...“

Ignazio mu ukazuje velikou nádobu za ním. Paolo pochopí.

Lžíce tmavé kůry taky skončí v hmoždíři.

Žena podezíravě pošilhává po Ignaziově. „Copak je todle?“

„Jmenuje se to *cortice*. Je to kůra z jednoho peruánského stromu, chininovníku, a pomáhá srazit horečku,“ vysvětluje Paolo trpělivě.

Ale žena si dělá starosti, strčí ruce do kapes. Ignazio slyší cinkat *grani* a *tarì*,¹ které tam přepočítává. „Protentokrát nezaplatíte. Jen buďte klidná,“ řekne nakonec.

Ona tomu skoro nemůže uvěřit. Vezme peníze, položí je na pult. „Ale ty druhý...“

Paolo jí položí ruku na předloktí. „Ti druzí jsou ti druzí a dělají, co oni chtějí. My jsme Floriovi.“

Tak takhle to celé začalo.

¹ „Grano“, „tarì“ a „onza“ byly v té době sicilské mince. Grano byl měděný peníz a představoval dvacetinu jednoho tarì. Tarì býval obvykle stříbrný a tvořil třicetinu jedné onzy. (Poznámka autorky)

Týdny utíkají, drolí se jeden za druhým. Blíží se Vánoce.

Jednoho dne za nimi přijde Giuseppina krátce poté, co odbilo poledne. Najde manžela se švagrem, jak uklízejí dózy a lékárnické vážky.

„Přinesla jsem vám oběd,“ řekne. Má s sebou koš s chlebem, sýrem, olivami. Ignazio jí nabídne židli, aby se posadila, ale ona zavrtí hlavou. „Musím jít. Vittoria je sama s Vincenzem.“

Paolo ji uchopí za zápěstí. „Neutíkej pořád.“ Řekne to se zvláštní něhou. A ona se tedy opatrně vrátí vedle manžela, který jí podá krajíc chleba namočený v oleji.

„Už jsem jedla.“

On jí svírá ruku. „No a? Něco navrch?“ Giuseppina si krajíc vezme. Ale oči má pořád sklopené.

Ignazio pomalu přežvykuje. Zkoumá je.

Žertují. Nebo, lépe řečeno, Paolo žertuje. Giuseppina přijímá sousta, která jí manžel nabízí, ale obličej má dál zakaboněný.

Někdo klepe.

„Co je, člověk nemá chvíli klidu...“ Paolo si otře pusou do rukávu. Jde do krámu, zatímco Ignazio spolkne poslední kousek sýra a už vstává.

Giuseppina ho chytí za rukáv. „Ignazio!“

Její hlas zní tvrdě, skoro má pocit, jako by slyšel mluvit svého bratra. „Co se děje?“

„Potřebuju tvoji pomoc. Já...“ Z vedlejší místnosti se ozývá cinkání flakonů. „Chtěla jsem Mattie poslat dopis. Mohl bys ho napsat ty?“

Ignazio se vrátí zpátky. „Nemůže ti pomoci Paolo?“

„Požádala jsem ho o to.“ Giuseppinina dlaň leží na desce stolu. Sevře se v pěst, suně se dopředu, až se ho zlehka dotkne. „Řekl, že nemá čas a že ho nemám okrádat o další. Pravda je taková, že nechce, já to vím, a když jsem mu to